

účastníků. O středoevropském prostoru hovořil *Peter Horváth* (UCM Trnava), který zároveň představil svůj pohled na jednotlivé země visegrádské čtyřky. *Michal Svatuška* (stejná univerzita) zase hovořil o Estonsku a jeho možném zapojení do struktur EU. Velice ostrá diskuse se odehrála po odeznění všech příspěvků tohoto bloku. *Tomáš Koziak* z Prešovské univerzity ostře napadl Českou republiku za neschopnost revidovat a radikálně změnit „Benešovy dekrety“. Ze strany několika přítomných českých, slovenských a polských účastníků pak zazněly některé úvahy o tomto problému, například prognóza, že v případě změny i jediné věty v dekretch prezidenta republiky by občané ČR jistě odmítli vstup do EU v referendu. T. Koziak všechny připomínky neakceptoval, pouze dodal – aniž by to předtím někdo zmínil – že největší chybou české politické elity je navrhnout Edvarda Beneše na státní vyznamenání. V kuloárech se následně většina účastníků shodla, že státní vyznamenání by měl bývalý československý prezident Beneš obdržet zejména na Slovensku, kterému garantoval hranice po první světové válce a zajistil kontinuitu Československa i pro slovenskou válečnou republiku s totalitním pronacistickým režimem.

Druhá část druhého dne byla věnována workshopům. První dílna se zabývala slovensko-polsko-českou cestou do EU, druhá pak problematice regionů integrujících se zemí po vstupu do EU. Zejména druhá dílna měla výrazně interdisciplinární ráz, neboť hlavním tématem byl cestovní ruch jako forma propagace kandidátských zemí a možnost finančního profitu. Oba workshopy byly ve znamení aktivní tvůrčí atmosféry, stejně jako celá konference. Přesto, nebo možná právě proto, že organizátory byli studenti, proběhla celá akce po organizační stránce naprosto dokonale (organizátorům lze adresovat pouze výtku, že konference se obešla bez zástupců slovenských opozičních stran). Je jen škoda, že vedoucí pracoviště, odkud pocházejí studenti, kteří připravili tuto vynikající akci, si sama (ani v za-

stoupení) nenašla čas pro alespoň krátkou účast na konferenci. Studenti totiž dokázali, že budoucnost slovenské politické vědy je dokonale zabezpečena.

Vladimír Srb

Postavení a role ombudsmana v demokratické společnosti

Dne 14. května 2002 se uskutečnila v sídle Veřejného ochránce práv mezinárodní vědecká konference *Postavení a role ombudsmana v demokratické společnosti*. Jak již název napovídá, cílem konference bylo prezentovat za účasti zahraničních hostů – především ze Slovenské republiky – působení „ombudsmanských“ institucí v evropských i mimoevropských právních systémech v komparativní perspektivě a v návaznosti na to pak analyzovat právní úpravu veřejného ochránce práv v podobě, jaká se prosadila v ČR.

Více než roční působení českého veřejného ochránce práv totiž ukazuje, že zakotvení této instituce v právním řádu vyvolává nadále řadu otázek, a to nejen praktických, ale také teoretických, ať už jde o absenci jejího ústavního zakotvení, podobu jejího zařazení do stávajícího systému kontroly veřejné správy či ochrany práv ve veřejné správě atd. Často je účel a smysl této instituce a mimosoudní ochrany vůbec chápán jako redundantní a v porovnání se systémy soudní ochrany málo efektivní. Konference, která se mimo jiné uskutečnila krátce poté, co Poslanecká sněmovna projednala první souhrnnou zprávu veřejného ochránce práv za rok 2001, měla proto být také jistým „vykročením“ k dalším odborným diskusím o úloze mimosoudní ochrany práv v demokratických systémech. S ohledem na tuto skutečnost rozdělili organizátoři konferenci do dvou částí: zatímco v první, dopolední části, se účastníci zabývali právním zakotvením

instituce ombudsmana, jeho společenským působením a vztahy k jiným orgánům a institucím v obecné či srovnávací rovině, odpolední blok příspěvků byl zaměřen na konkrétní výsledky činnosti veřejného ochránce práv a problémy aplikace zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv.

Výtčenému cíli konference plně odpovídal vstupní příspěvek Vladimíra Sládečka z Právnické fakulty UK, který vymezil základní modely fungování ombudsmanských institucí a zevrubně charakterizoval a porovnal jednotlivé právní úpravy postavení ombudsmanů v evropských zemích. Současně upozornil na skutečnost, že ombudsmani ve většině případů představují ve vztahu k soudní kontrole veřejné správy pouze komplementární instrument.

Vojtěch Šimíček z Právnické fakulty MU v Brně se naopak omezil na charakteristiku české varianty ombudsmana. Ve svém příspěvku poukázal na některé problematické aspekty absence právní úpravy veřejného ochránce práv v Ústavě ČR a v souvislosti s tím varoval před postupnou divergencí faktické a psané ústavy v ČR. Jestliže veřejný ochránce práv vstupuje do vztahů s jinými vrcholnými státními orgány a současně je vůči nim nadán jistými kompetencemi, mělo by takovému postavení odpovídat také ústavní zakotvení této instituce.

Zdeněk Koudełka se ve svém příspěvku zabýval charakteristikou dánského ombudsmana a v návaznosti na to navrhoval posílit pravomoci českého veřejného ochránce práv o některá přímá sankční oprávnění.

Zajímavé je také srovnání postavení ombudsmanů v řízeních před ústavními soudy, ať už v rámci výkonu konkrétní či abstraktní kontroly ústavnosti. Příspěvek k tomuto tématu přednesla Jana Kvasničková z Právnické fakulty Trnavské univerzity. Na konferenci zazněl mimo jiné návrh na posílení postavení veřejného ochránce práv v řízeních před Ústavním soudem ČR. Zatímco v současnosti je aktivně legitimován k podání návrhu na zru-

šení podzákonných právních předpisů a může vstupovat do řízení jako vedlejší účastník, podle některých účastníků konference by mohlo být jeho postavení posíleno o možnost navrhnout rušení zákonů či v součinnosti s fyzikou či právnickou osobou iniciovat ústavní stížnost.

Odpolední blok zahájila vedoucí Odboru věcné působnosti Kanceláře veřejného ochránce práv Dana Hrabcová, která ve svém příspěvku sumarizovala dosavadní činnost ochránce a upozornila na některé aplikační problémy zákona č. 349/1999 Sb.

Systematizací kontrolních mechanismů ve veřejné správě se zabýval Petr Průcha z Právnické fakulty MU, který zdůraznil, že základním atributem ombudsmana je výkon iniciační kontroly. Vedle toho však poukázal na určitou nekonceptnost ve vymezení působnosti veřejného ochránce práv, zejména pokud jde o vztah veřejného ochránce práv k samosprávě. V souvislosti s realizací reformy veřejné správy tak mohou vzniknout situace, kdy ombudsman nebude moci zasáhnout, ačkoliv podle předchozí úpravy daný problém do jeho působnosti spadal.

Konference byla zakončena několika zajímavými příspěvky zaměstnanců Kanceláře veřejného ochránce práv, kteří účastníky seznámili s konkrétními zkušenostmi z činnosti ochránce a s řadou problémů při aplikaci zákona o veřejném ochránci práv.

Konference se ukázala přínosnou hned z několika důvodů: prezentovala instituci ombudsmana z obecnějších hledisek podpořených srovnávací perspektivou a současně umožnila jisté prolnutí teoretických a praktických pohledů na činnost veřejného ochránce práv.

Ivo Pospíšil